

Interview met **Suzan Tunca**
onderzoeker en voormalig danser bij ICK

HET GEHEUGEN VAN DE DANS

Wat zou het toch prachtig zijn als choreografieën over honderd jaar nog steeds gedanst zouden kunnen worden. Daarom werkt ICK aan een manier om hedendaagse dans ‘vast te leggen’. Niet alleen om het door te geven aan volgende generaties, maar ook om bruggen te slaan met de wereld buiten de dans.

Tekst Desiree Hoving
Fotografie Alwin Poiana
Tekening Edward Lloyd

Suzan Tunca

Wil je muziek noteren, dan beschrijf je op een notenbalk zo goed mogelijk wat er gespeeld moet worden. Geef je dat vervolgens aan een willekeurige muzikant van een willekeurig instrument ergens op de hele wereld, dan zal hij of zij precies de muziek spelen die op papier staat. Dat komt omdat voor het op papier zetten van muziek internationale afspraken zijn.

Ook voor dans bestaat zo'n standaard internationaal notatiesysteem, waarbij een dansnotator op een soort notenbalk alle bewegingen in tijd en ruimte vastlegt. In plaats van noten gebruikt hij symbolen om stappen, posities en overgangen tussen bewegingen op te tekenen. Zo is het duidelijk wanneer een danser z'n linkerarm naar rechts en z'n rechterschoen naar voren dient te bewegen. Dit systeem heet met een Engelse term *Labanotation* en is in 1928 bedacht door Rudolf Laban, pionier van de moderne dans.

‘Maar dit voldoet niet voor alle vormen van hedendaagse dans’, zegt Suzan Tunca, die in het verleden bij ICK danste en nu het onderzoek leidt naar het noteren, documenteren en overdragen van dans. ‘Het gaat niet alleen om het lichaam dat beweegt van de

ene naar de andere positie. Een choreografie bestaat uit veel meer. Het gaat om een samenspel van lichaam en geest. Wat je voelt, waaraan je denkt, welke muziek je hoort, met wie je danst en wat voor soort licht zich in de ruimte bevindt, is ook belangrijk’. Ze geeft een voorbeeld: ‘Als je als danser een beeld in je hoofd hebt van een zeeschep die opent, dan maak je die stap opzij heel anders dan wanneer je de stap zou zetten om de stap’.

Maar hoe noteer je dans als je meer wil noteren dan alleen de pasjes? En wat doe je als pasjes er helemaal niet toe doen? Daar doet ICK al ruim een decennium onderzoek naar. In 2007 gaf het dansgezelschap het boek (*Capturing Intention*) uit, dat vertaald kan worden als *het vastleggen van intentie*. De titel is expres tussen tussen haakjes geschreven, omdat dans eigenlijk niet vastgelegd kan worden. ‘Het is immaterieel en bestaat alleen in het moment zelf. Terwijl kunst die materieel is, zoals een foto of een schilderij, wel makkelijker vast te leggen is’, zegt Tunca.

Het boek gaat over de rol van intentie in de dans zelf, maar ook in andere kunstvormen, wetenschap en filosofie. ‘We willen een brug

slaan naar de maatschappij buiten de dans. Dans kan een specifieke vorm van bewustzijn creëren en reflectie en discours stimuleren’, zegt Tunca. ‘Samen met architecten, muzikanten, psychologen en filosofen willen we creatieve processen beter onderzoeken, omdat intellect, instinct, gevoel en lichamelijke intuïtie niet alleen in de dans een rol spelen maar ook daarbuiten’.

‘Het gaat niet alleen om het lichaam dat beweegt van de ene naar de andere positie. Een choreografie bestaat uit veel meer’

Sinds 2015 is het dansonderzoek verschoven van ‘notatie’ naar ‘annotatie’. Bij notatie gaat het om het vinden van notatiesystemen, waarbij vaak symbolen gebruikt worden die de hele wereld kent, net zoals bij muzieknotatie. Bovendien is notatie bedoeld om de choreografie zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven. Annotatie daarentegen werkt zonder symbolen en gebruikt taal in combinatie met beeld. Dit is bedoeld om een choreografie meer diepte te geven.

Annotatie blijkt meer geschikt voor hedendaagse dans, maar staat nog wel in de kinderschoenen. Op dit moment onderzoekt ICK een instrument voor annotatie, dat ontwikkeld is door Motionbank, waarbij taal in combinatie met videobeelden wordt gebruikt, om zo creatieve processen in de dans te documenteren. Hierdoor komt er meer nadruk te liggen op de expliciete gesproken taal die, naast de impliciete lichamelijke taal van de dans, in de studio ontstaat tijdens het creëren van nieuwe choreografieën.

‘Samen met architecten, muzikanten, psychologen en filosofen willen we creatieve processen beter onderzoeken, omdat intellect, instinct, gevoel en lichamelijke intuïtie niet alleen in de dans een rol spelen maar ook daarbuiten’

In haar annotatie-onderzoek gebruikt Tunca het ABCdaire, een soort woordenboek van 176 op alfabet gerangschikte termen die voortkomen uit de choreografieën van Emio Greco en Pieter C. Scholten. ‘Hedendaagse dans heeft nauwelijks een gemeenschappelijk vocabulaire, iets wat het klassiek ballet wel heeft. Daarom willen we bewegingen die lichamelijk zijn ontstaan een verbale dimensie geven. De verbale dimensie kun je zien als een soort grondstof van de dans die door de tijd heen blijft bestaan’, zegt Tunca. Ze geeft meteen een voorbeeld.

Haar rechterhand beweegt ze langzaam omhoog en als haar arm gestrekt is, laat ze de hand snel weer vallen. ‘Neem bijvoorbeeld de term ‘echo’. Dat is wat er in het lichaam plaatsvindt na een

beweging. Je ziet het niet, maar je voelt het wel’. Andere voorbeelden van termen die zijn opgenomen in de ABCdaire zijn bijvoorbeeld *breathing* (ademen), *jumping* (springen) *expanding* (vergroten) en *reducing* (verkleinen). Deze termen worden gebruikt in de dansmethode *Double Skin/Double Mind*, wederom ontwikkeld door Emio Greco en Pieter C. Scholten. Deze methode wordt zowel binnen als buiten de dans ter voorbereiding voor creatieve processen ingezet.

Een ander onderdeel van de ABCdaire zijn de *pre-choreographic elements*. Dit is een fase binnen het creatieve proces waarbij allerlei bewegingen ontstaan, nog voordat ze een choreografie vormen. Tunca laat een filmpje zien (dat ook op de website van ICK staat): *Around Ball* heet het. We zien verschillende dansers die zich laten inspireren door het idee van een bal; de ene keer doordat ze er een in hun handen houden, de andere keer doordat ze de beweging van een bal zelf lijken te imiteren. ‘De dansers onderzoeken hier in

de studio hoe ze een bewegings-concept zoals *Around Ball* weer kunnen vertalen en belichamen via bewegingsexperimenten’, legt Tunca uit. In totaal zijn er nu twintig van deze concepten vastgelegd, maar het doel is om het bewegingsvocabulaire nog verder uit te breiden. Dit is niet alleen bedoeld om het ontstaan van bestaande choreografieën te omschrijven, maar ook om te gebruiken bij het bedenken van nieuwe bewegingen.

Het publiek hoeft niet te wachten tot ze weer een voorstelling van ICK kunnen zien. Op aanvraag zijn videoregistraties van voorstellingen te bekijken, recensies te lezen en kunt u bladeren door het uitgebreide fotomateriaal van het repertoire. Dat kan in de mediatheek van ICK, die gratis toegankelijk is voor iedereen die meer van dans wil weten.

U kunt zich aanmelden via mediatheek@ickamsterdam.nl voor een bezoek in het Talentenhuis in Nieuw-West, waar ook de studio en kantoren zich bevinden.

ICK & Publicaties

It's life Jim, but not as we know it
Uitgave: 2001
— Antoon van Braembussche
n.a.v. *Fra Cervello e Movimento*

(Capturing Intention)
Documentation, analysis and notation research based on the work of Emio Greco | PC
Uitgave: 2007
— Emio Greco | PC, AHK Amsterdam

INSPIRATION
Emio Greco | Pieter C. Scholten.
The multiplicity of dance
Uitgave: 2015
— Francesca Magnini

Naast het boek (*Capturing Intention*), zijn ook andere publicaties van en over ICK in te zien en te verkrijgen in de mediatheek.

Magazines:
Hell, Purgatorio, you PARA | DISO
Uitgaven: 2006, 2008, 2010
— ICK Amsterdam/Emio Greco | PC

ICK en de ander
Uitgave 2008
— Emio Greco | PC

Company in the School
Between experiment and heritage
Uitgave: 2017
— Emio Greco | PC, AHK Amsterdam

MIND THE DANCE
A Guide to Documenting Contemporary Dance Teaching
Uitgave: 2018
— Ed. Bertha Bermúdez Pascual, Defne Erdur, Eszter Gál, Sabina Holzer, Friederike Lampert, Martin Streit
www.mindthedance.com